

תפירה שאינו של קיימא

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עד עמוד ב

והתופר שתי תפירות. והא לא קיימא! אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: והוא שקשרן.

2. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף עד עמוד ב

והוא שקשרן. פי' לא קשירה ממש הוא דא"כ תיפוק ליה משום קושר, ואם לחייבו שתים אין זו מלאכה בעצמה, אלא שמרכיבן זע"ז כעין קשר.

3. הר"ן על הרי"ף מסכת שבת דף לב עמוד ב

התופר שתי תפירות והא לא קיימי. וכיון דלא קיימי לאו מלאכה היא:

4. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף לג עמוד ב

תנו רבנן: הותר אגדו ביום טוב - אוגדו כאגודה של ירק. ואמאי? ליענביה מיענב! - הא מני רבי יהודה היא, דאמר: עניבה קשירה מעלייתא היא. - אי רבי יהודה, אגד מעלייתא בעי! - האי תנא סבר לה כוותיה בחדא, ופליג עליה בחדא.

5. רש"י מסכת סוכה דף לג עמוד ב

הותר אגדו - של לולב ביום טוב - אוגדו בכריכה בעלמא, יכרוך האגד סביב ויתחוב ראשו בתוך הכרך, כמו שאוגדין אגודת ירק ולא יקשור שני הראשים כאחד כשאר קשרים, דקשר של קיימא מאבות מלאכות הוא, וזה של קיימא הוא, שאינו חושש להתירו עולמית.

6. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף עד עמוד ב

והוא שקשרם. הקשו בתוספות וליחייב נמי משום קושר, ותירצו דכיון שאין הקשירה רק להעמיד התפירה לא חשבינן ליה אלא משום תופר בלחוד, ומורי הרב ז"ל פירש דקשרן לאו דוקא אלא שהרכיבן זה על גב זה ושזרן ביד לקיים התפירה, ויש עוד לומר כגון שקשרן על מנת להתיר אחרי כן דמשום קשירה ליכא אבל משום תפירה איכא כיון שהיא מתקיימת עכשיו.

7. מרדכי מסכת שבת הגהות מרדכי פרק במה טומנין רמז תנז

[דף מח] מתירין בית הצואר כו' ריב"א פי' בית הצואר שאם נתקשר בשעת כביסתן מתירין אבל אם היה תפור פי בית הצואר או כמו שמדבקים הרצענים זוג של מנעל אסור לנתקן זה מזה שלא מצינו חילוק בין תפירה של קיימא לתפירה שאינה של קיימא ורפיא בידי עכ"ל ורבינו יואל מתיר אפילו בתפירה הואיל ולא להתקיים עביד וכן אמרינן לקמן בפרק כלל גדול.

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיז

סעיף ג

<ה> מתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, (כא) שאינו קשר של קיימא; אבל י אין פותחין אותו מחדש, (כב) דמתקן מנא הוא. הגה: אפילו כבר נפתח, רק יא שחזר האומן (כג) וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאומנים (כד) עושין, (ר' ירוחם חי"ד); ולכן אסור (כה) לנתק או לחתוך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שאומנים עושין, אף על גב דהתפירה אינה של קיימא. דאין חילוק בתפירה בין של קיימא לאינה של קיימא (הגמ"ר פ' במה טומנין); ויש מתירין בתפירה שאינה של קיימא, ואין להתיר בפני ע"ה (ב"י).

9. משנה ברורה סימן שיז

(כא) שאינו קשר של קיימא - שאינו עשוי להתקיים [יב] רק עד שיקחנו הבעה"ב לביתו [יג] ויש מחמירין בדבר אלא אם כן עשוי להתיר באותו יום של הכביסה:

10. רמב"ם הלכות שבת פרק י

הלכה יא

המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדת תופר וחייב, וכן המפרק ניירות דבוקין או עורות דבוקין ולא נתכוין לקלקל בלבד הרי זה תולדת קורע וחייב.

11. ערוך השולחן אורח חיים סימן שיז

סעיף יח

תולדת תופר המדבק ניירות בדבק או עורות זו לזו או שארי מיני סחורות כשמדבקן זו לזו הוי תולדת תפירה וחייב דמה לי חיבור ע"י תפירה או חיבור ע"י דבק ואף על גב דבתפירות יריעות של ס"ת לא מהני דבק כמ"ש ביו"ד סי' רע"ח שאני התם דהוה הלכה למשה מסיני דדוקא תפירה כאשר הבאנו שם מירושלמי דמגילה ע"ש והרי גם בתפירה בחוטין פסול אלא דוקא בגידין כמ"ש שם אבל בכל מקום תפירה ודיבוק ענין אחד הוא בכלאים וכיוצא בזה ואם תשאל דא"כ קושר ותופר אחת הם דהא גם קושר מחבר הדברים זה לזה דאינו כן דחיבור דקשר ראוי להתירו ולהשיבו לקדמותו משא"כ בתופר ומדבק שכשירצה להשיבם לקדמותם בהכרח לקלקלם ולקרוע זה מזה מה שאינו כן בקושר:

12. שו"ת מנחת שלמה תנינא (ב - ג) סימן לה

איסור "תופר" בגוף האדם, ותפירה לשם נוי

(א) חושבני דרק לענין בונה צריכים בגמ' (שבת צ"ה ע"א) לאסמכתא או למילף מקרא דויבן אלקים וכו' לאשמועין שגם גוף האדם חשיב בנין, משא"כ בנוגע לתופר, נראה דכמו שהמדבק ב' ניירות או עצים דקים לעשותם עץ עבה חייב משום תופר, ה"נ נמי תופר בשר אדם או עורו שהוא כבשרו ורוצה שיתקיים ויתחברו יחד דיש לחשוש למלאכת תופר. ולא מיבעיא לדעת רש"י בשבת ק"ז ע"א דהמפיס מורסא לעשות לה פה חייב משום בונה או משום מתקן כלי, דמה לי מתקן מכה מה לי לתקן כלי, שפיר מסתבר דאם חשיב בונה בפתח של מכה ה"ה נמי דחשיב תופר, ואף דמה שהתפירה מתקיימת הוא רק מפני שאח"כ מתרפא ונעשה מאליו, מ"מ האדם הרי תופר כדרכו ומלאכתו מתקיימת, וגם נראה לכאורה שאף להרמב"ם בפ"י משבת הי"ז שהמפיס שחין להרחיב פי המכה חיובו רק משום מכה בפטיש, ג"כ צריך להתחייב כאן משום תופר, ואף על גב שאין דרך לתפור בגוף האדם רק אם נתקלקל דהיינו לחולה או מי שקיבל מכה, מ"מ אין זה חשיב כאילו אין דרך תפירה בכך, דמאי שנא מכותב שפסק הרמב"ם בפ"א מהל' שבת הט"ז שהכותב על בשרו חייב משום כותב אף על גב דאין רגילים כלל לכתוב על בשר אדם, וגם ניירות ועצים אין דרכם כלל בתפירה ואפ"ה חייב משום שדרכן בדבק, וכ"ש בנד"ד שתופר ממש כדרך התופרין והכל מתחבר ונעשה אחד, אך אפשר דכיון ששני חלקי העור והבשר שנפרדו עדיין הם חיים יחד, לכן אינם חשובים כנפרדים זה מזה ורואים אותם גם עכשיו כמחברים, וגם הרי מה שיתחברו ויתקיים אח"כ הוא ג"כ רק מפני זה, מ"מ אין להקל משום כך רק מסברא ולא לחשוש כלל לאיסור תורה. ואין היתר לתפור בשבת אלא במצב של פיקו"נ.

(ב) בדבר שאלתו, בנערה שנפצעה ויש לה חתך עמוק בפנים ואין בו כל סכנה, אמנם אם נמנע מלתפור או להדביק את קצוות החתך בשבת עלולה להישאר עם צלקת לא יפה שתקשה עליה להשתדך וזה עלול לגרום לדכאון נפשי רציני בעתיד. אין לעבור על איסור תורה, ואף דשפיר מותר כל אדם להכניס עצמו לסיכון של הרדמה וחבלה של הוצאת דם כדי להתרפא מכתם בפנים שמתבייש ומצטער מזה, מ"מ אין זה קשור כלל אם מותר לעשות כן בשבת, שהרי לפנינו היו אנשים מקיזים דם בשביל בריאות הגוף ואף על גב שהעושה כן בשבת חייב חטאת למאן דמחייב על מלאכה שא"צ

לגופה, וגם רבים מסתכנים להביא טרף לבייתם ובנפשם יביאו לחמם, אפ"ה אין לעבור על כך בשבת, אפילו על איסור דרבנן, וה"נ גם כאן, רק מותר לבקש מרופא נכרי שיתפור את הפצע.

ובנוגע לאדם שנפצע בשבת וזקוק לתפירת הפצע עקב הסכנה, ומספיקים חמישה תפרים כדי שיצא מכלל סכנה אך אז תהיה צלקת לא יפה, ולעומת זאת, אם יתפרו שבעה תפרים תיראה הצלקת יפה יותר, לכאורה אין להוסיף תפירות לשם נוי ואין הבדל בין תפירה מעיקרא (כשאינן סכנה כלל) ובין הוספת תפירות לשם נוי, ששניהם אסורים בשבת.

ברם עדיין איכא למידן בזה טובא, ויותר נראה לי דכמו במילה כל זמן שלא פירש, שפיר מלין גם בשבת וחוזרין גם על ציצין שאין מעכבין את המילה משום טעמא דהתנאה לפניו במצוות, כך גם כאן כמו שהשבת נדחה מפני הצלה מסכנה כך מותר גם לגמור את אשר החל ולהציל את האדם ממום אשר יתבייש ויצטער מזה כל ימיו, וכמו שזה נחשב שם כגמר המילה כך גם כאן היינו נמי גמר הצלת האדם ולא מסתבר לחלק בין הותרה לדחוויה. ועיין גם ברש"ש יומא פ"ד ע"ב שמתיר אפילו לאחר שכבר פירש מטעם דהואיל וכבר ניתן לחלל עליו את השבת אמרינן מה לי פעם אחת מה לי ב' פעמים, וכתבתי בשמירת שבת כהלכתה פ"מ הערה פ"ב שאין לסמוך בזה על דבריו באיסורי תורה, מ"מ בלא פירש והוא גמר ההצלה שפיר חשוב כגמר המצוה. ועיין באבנ"ז יו"ד ח"ב סי' שכ"ח שכתב נמי הכי גם לענין מציצה.

ונוסף לזה גם ראיתי שרבים סוברים דליכא כלל איסור תורה בתפירה שבגוף האדם, אף שלענ"ד כן צריכים לחוש לזה משום דאף אם מוציאים אה"כ את חוטי התפירה אפי"ה התפירה חשיב של קיימא, מ"מ גמר הצלה שאני. ואפשר שגם זה תלוי במה שכתב המגיד משנה בהל' שבת פ"ב ה"ה דכל מה שרגילים לעשות לחולה שיש בו סכנה בחול עושים גם בשבת אעפ"י שאין סכנה במניעת הדבר ההוא.